

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 2(12), 2023

Мукачево

2018. – Вип. 2(40). – С. 73–76.

2. Гонтаровська Н. В. Теоретичні та методичні засади створення освітнього середовища як фактору розвитку особистості школяра / Н. В. Гонтаровська. – Київ, 2012. – 474 с.

3. Нова українська школа: Концепція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

4. Савченко О. Толерантність як цінність шкільної освіти / О. Савченко // Інноваційна педагогіка. – 2017. – № 1. – С. 13–16.

5. Сухопара І. Г. Формування у молодших школярів толерантності як соціально-ціннісної якості особистості: теоретичний аспект / І. Г. Сухопара // Наукові праці Донецьк. ДонНТУ. – 2010. – № 8(168). – С. 227–231.

6. Яланська С. П. Психологія формування толерантного середовища в умовах нової української школи / С. П. Яланська, Н. М. Атаманчук // Наука і освіта. – 2017. – № 1. – С. 71–75.

УДК 373.3.091.212:005.336.2(045)

Молнар Т.І.

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

Садварій А.І.

здобувачка вищої освіти
спеціальність 013 Початкова освіта,
другий (магістерський) рівень вищої освіти,
Мукачівський державний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У статті порушується проблема реалізації компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів. Акцентовано увагу на тому, що реалізація компетентнісного підходу буде успішною за умови комплексного забезпечення усіх складових освітнього процесу, як от: чіткого визначення цілей навчання, добору відповідного змісту навчання, оновлення навчально-методичного забезпечення, добору ефективних методів, прийомів і форм організації навчальної діяльності, а також відповідної професійної підготовки вчителя.

Ключові слова: компетентнісний підхід, освітнє середовище, урок.

The article deals with the problem of implementing the competence approach in the education

of younger schoolchildren. Attention is focused on the fact that the implementation of the competence approach will be successful under the condition of comprehensive provision of all components of the educational process, such as: clear definition of learning goals, selection of appropriate learning content, updating of educational and methodological support, selection of effective methods, techniques and forms of organization of educational activities, as well as appropriate professional teacher training.

Key words: *competence approach, educational environment, lesson.*

Сучасна початкова школа не може залишатися осторонь від процесів модернізації освіти, які відбуваються нині в усьому світі, та в Україні зокрема. Впровадження Концепції «Нова українська школа» (2016 р.) зумовлює потребу в оновленні якості початкової освіти, метою якої повинен стати особистісний і соціальний розвиток дітей, їх гармонійна інтеграція в навколишнє середовище. Це вимагає певного рівня компетентності, а не вимірювання обсягу знань чи досягнення широкої інформативності навчання.

Особливості впровадження компетентнісного підходу в освітній процес висвітлено в дослідженнях багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців. Компетентнісний підхід як методологічну основу забезпечення цілей, змісту і якості освіти розглядали зарубіжні дослідники Дж. Боуден, М. Лейтер, К. Маслач, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Е. Шорт та ін. Теоретичним основам компетентнісного навчання присвячено роботи вітчизняних учених, таких як: Н. Бібік, С. Бондара, М. Голованя, І. Єрмакова, О. Овчарук, О. Онопрієнко та ін. Проблема формування компетентностей учнів стала предметом уваги Т. Байбари, М. Вашуленка, Л. Коваль, О. Пометун, О. Савченко та ін. У результаті наукового пошуку обґрунтовано теоретичні й методичні засади формування компетентностей у здобувачів початкової освіти.

Мета статті – окреслити методичні рекомендації щодо організації компетентнісного навчання здобувачів початкової освіти.

Роль школи сьогодні – підготувати дітей до життя, навчити їх критично мислити, аналізувати, опрацьовувати ті обсяги інформації, які вони отримують звідусіль, та вибирати необхідне, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Стара парадигма освіти, в якій школа існувала для накопичення знань та

інформації, вже не працює. Сучасне життя – це постійне навчання, і тому школа має навчити дітей опанувати нові знання, знаходити потрібну інформацію та вміти застосовувати її [4].

Компетентнісне навчання спрямоване на роботу з інформацією та опанування учнями компетентностями, які допомагають їм бути успішними, конкурентними та цінними на ринку праці. Для вчителя початкових класів важливо навчитися реалізувати таке навчання. Допоможуть у цьому підручники, що містять проблемні ситуації, а також практико-орієнтовані завдання, спрямовані на аналіз та оцінювання інформації [1].

У зв'язку зі зміною парадигми освіти виникає необхідність перегляду організаційних засад освітнього процесу. Зупинимось лише на одному аспекті, з нашого погляду, базовому – удосконаленні уроку в контексті компетентнісного підходу.

Впродовж системи уроків у чітко визначеному просторі й часі має відбуватися оволодіння кожним учнем предметними і ключовими компетентностями відповідно нормативних вимог. Як би не змінювався зміст освіти і вимоги суспільства, класно-урочна система у різних варіантах залишається поки що основою систематичного навчання не лише в Україні, а і в багатьох країнах світу.

У контексті реалізації компетентнісного підходу зростання ефективності уроку пов'язане із виконанням загальних вимог: логічність всіх етапів пізнавальної діяльності; реалізація в оптимальному співвідношенні дидактичних принципів і методів; створення умов для продуктивної пізнавальної діяльності учнів із урахуванням їхніх інтересів і здібностей; мотивування й активізація всіх сфер розвитку особистості; формування уміння вчитися; зв'язок із життям дитини. До якісних ознак сучасного уроку належать також: раціоналізація інформаційного наповнення; доцільне поєднання форм, методів, засобів і прийомів навчання, колективної роботи класу з самостійною індивідуальною діяльністю учнів та ін. [6].

За класичного підходу до навчання сценарій уроку розгортається

орієнтовно за такою логікою: вчитель повідомляє тему, пояснює, для чого вона в житті потрібна, розповідає та ілюструє її. Викладання нової теми за компетентнісного навчання ґрунтується на проблемному та діяльнісному підходах.

Компетентнісний підхід передбачає викладання теми через створення проблемних ситуацій, застосування практико-орієнтованих завдань, які зі свого боку дають змогу учням проводити аналіз та синтез інформації, оцінювати її та створювати новий продукт [3].

Розглянемо, який вигляд має компетентнісне навчання на прикладі викладання теми «Властивості повітря» в 3 класі.

За компетентнісного навчання урок розпочинається з проблемного питання або проблемної ситуації. Для кожної властивості повітря може бути окрема ситуація чи питання, тому тема може викладатися не лінійно, а концентрично.

Наприклад, учитель показує учням дві однакові повітряні кульки (одна надута, інша – ні) та ставить запитання: «Як ви думаєте, яка з них легша?». Це – *проблемна ситуація та проблемне питання*. Учні зі свого боку *висловлюють припущення (гіпотези)*. У цій ситуації можливі три гіпотези: легша кулька та, що надута, легша здута, або ж обидві кульки важать однаково.

Після формулювання гіпотез учитель пропонує учням зважити кульки на терезах. Це – виконання досліду. Провівши цей простий дослід, учні разом з учителем обирають правильну гіпотезу та шукають відповідь на запитання «Чому надута кулька виявилась важчою?».

Такий шлях до розкриття теми довший, але і значно дієвіший. Так учитель формує в учнів не тільки предметні знання та вміння, а й ключові компетентності та наскрізні вміння (м'які навички).

Сучасний урок, зорієнтований на реалізацію компетентнісного підходу в навчанні, має вирішувати ряд завдань, таких як:

- підвищення рівня мотивації учнів;
- використання суб'єктивного досвіду, набутого учнями;

- ефективного та творчого застосування набутих знань і досвіду на практиці;
- формування в учнів навичок отримувати, осмислювати та використовувати інформацію з різних джерел;
- здійснення організаційної чіткості та оптимізації уроку;
- підвищення рівня самоосвітньої та творчої активності учнів;
- наявність контролю, самоконтролю та взаємоконтролю за процесом навчання;
- формування моральних цінностей особистості;
- розвиток соціальних та комунікативних здібностей учнів;
- створення ситуації успіху [6].

Очевидно, що на підготовку уроку із застосуванням компетентнісного підходу необхідно більше часу на початковому етапі, коли вчитель не має достатньої кількості матеріалів та напрацьованих завдань. Утім, коли педагог застосовуватиме компетентнісне навчання на постійній основі, це не займатиме надто багато часу.

Головним засобом реалізації компетентнісного навчання є вміння вчителя вести проблемний діалог, організувати взаємодію учнів та здійснювати формувальне оцінювання. Безумовно, значно збагачують арсенал учителя електронні ресурси, матеріали для проведення дослідів, колекції наочності, моделі тощо [5].

Підручник, звісно, також відіграє важливу роль у навчанні. Добре, якщо він побудований із використанням проблемного підходу, містить компетентнісні завдання, передбачає завдання для само- та взаємооцінювання. Тож під час вибору підручників вчителю варто врахувати ці аспекти та обрати підручник, який дає змогу реалізувати компетентнісний підхід. Однак, важливо пам'ятати, що підручник не є основним засобом навчання під час застосування компетентнісного підходу. Вчитель може самостійно підібрати електронні ресурси, дидактичні матеріали, що слугуватимуть доповненням до підручника, якщо він не повністю відповідає вимогам компетентнісного підходу [2].

Оцінити, чи опанував учень ті чи інші компетентності, можна через

виконання завдань, що передбачають аналіз та оцінювання ситуації, або ж у практичній діяльності. Причому оцінювати компетентності можна й через тестові завдання, якщо вони передбачають, наприклад, виявлення істинних чи хибних суджень. Гарним полем для виявлення компетентностей також є полілоги та дискусії, у яких учень має проаналізувати й синтезувати різну інформацію, щоб підібрати переконливі аргументи. Важливою ознакою компетентності є також суб'єктність учня, його відповідальне ставлення до навчання, а також вміння вчитися самостійно. Конкретними проявами цього можуть бути:

- вміння ставити навчальні цілі;
- формулювати критерії правильності виконання завдання;
- організовувати власну діяльність самостійно;
- планувати час;
- звертатися по допомогу в разі потреби, а також надавати допомогу та співпрацювати в групі;
- здійснювати само- та взаємооцінювання [6].

Отже, реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів буде успішною за умови комплексного забезпечення усіх складових освітнього процесу, а саме: чіткого визначення цілей навчання, добору відповідного змісту навчання, оновлення навчально-методичного забезпечення, добору ефективних методів, прийомів і форм організації навчальної діяльності, а також відповідної професійної підготовки вчителя. Готовність вчителя початкових класів до реалізації компетентнісного підходу передбачає зміни в його професійно-особистісних поглядах на навчання учнів не як процесу засвоєння суми знань, умінь, навичок, а як інтерактивного способу набуття та випробування ними життєво важливого досвіду вирішення різних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гільберг Т. Сучасний підручник як засіб побудови процесу навчання / Т. Гільберг // Початкова школа. – 2020. – № 9. – С. 29–33.

2. Іщенко О. Підручники для Нової української школи – помічники вчителя у формуванні критичного мислення учнів молодших класів / О. Іщенко // Початкова школа. – 2019. – № 3. – С. 4–7.

3. Котяхова Н. Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів у контексті Нової української школи / Н. Котяхова // Початкова школа. – 2019. – № 6. – С. 17–21.

4. Лаврів Н. Методи розвитку критичного мислення у молодших школярів / Н. Лаврів // Початкова школа. – 2019. – № 12. – С. 32–33.

5. Ріпний М. Чи готовий учитель до новацій: інструментарій оцінювання / М. Ріпний // Сучасна школа України. – 2018. – № 1. – С. 10–24.

6. Фатєєва М. В. Ефективність уроку: взаємодія учителя й учня: рекомендації для вчителів / М. В. Фатєєва // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2019. – № 7. – С. 13–16.

УДК 378.091.33:004-042.3:378.011.3-057.4:621.3(045)

Носань С.В.,

здобувач магістерського рівня вищої освіти, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Дяденчук А.Ф.

кандидат технічних наук, доцент,

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглянуто різноманітні інтерактивні методи, які можна комбінувати та адаптувати для використання у навчанні майбутніх фахівців у галузі енергетики. Зокрема, розглядаються групові дискусії, рольові ігри, групові проекти, кейс-метод, симуляції, обговорення та аналіз випадків. Автори наводять приклади використання цих методів у підготовці електроенергетиків, зокрема створення віртуальних лабораторій, розв'язання реальних кейсів та обговорення сучасних тенденцій у сфері електроенергетики. Зазначається, що інтерактивні методи сприяють розвитку ключових компетентностей, таких як комунікаційні навички, співпраця в команді, проблемне вирішення, критичне мислення та самостійність. Розглянуті методи не лише активізують навчальний процес, але і дозволяють ефективно впроваджувати сучасні технології в освітній процес, забезпечуючи здобувачам освіти практичний досвід та готовність до роботи в реальних умовах.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>